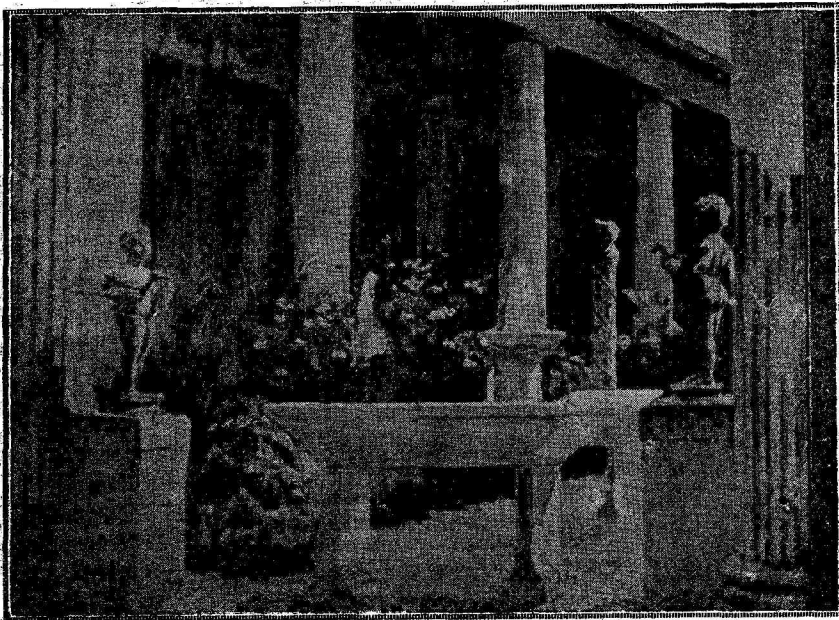




Μ. Ἰγγλέσθ.

Ἡ ἀρχαία Ἀππία ὁδὸς (Ρώμη).



Μαρ. Ἰγγλέσθ.

Οἶκία Βέττη. (Πομπηΐα).

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ ΕΝΔΥΜΑ ΕΝ ΤΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ^{*)}

III.

Καὶ τώρα εἰσερχόμεθα εἰς τὰ βασίλεια τῆς τέχνης. Εἰς ταύτην δύο ἱερεῖαι εὐρίσκονται ἐνώπιόν μας, ἡ Γλυπτικὴ καὶ ἡ Ζωγραφικὴ. Ἀμφότεραι λατρεύουσιν τὴν φύσιν, τὸν γαλανὸν οὐρανόν, τὰς ἀντανυεῖς, τὸν νεφῶν, τὸ δάσος μετὰ τὰς φωτοσχιάσεις, τὸν λοχμὸν του, πᾶν ὅ,τι ὡς βράχος, ὡς σπήλαιον, ὡς ἀφρίζον κύμα ἐξυψώνει καὶ εὐχαριστεῖ τὴν φαντασίαν. Ἐκάστη δμως ἔχει ἰδιαιτέραν τεχνотροσίαν.

Ἡ Γλυπτικὴ καλλιτεχνεῖ ψυχρὸν μάρμαρον ἀπέριτον, λευκόν, καὶ δὲν ἔχει χρῶμα, δὲν ἔχει προοπτικὴν μεγάλην, οὔτε τοποθεσίαν. Ἡ γλυπτικὴ ἔχει μονάκριβον

^{*)} Συνέχεια.

θέμα τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ ζητεῖ νὰ παραστήσῃ τὴν ὑψηλοτέραν ζωὴν του. Κάθε φόρεμα θὰ ἐσκέπαζε τὴν παραστάσιν. Ὁ γλύπτης δὲν σμιλεῖ, ὅπως ὁ Ροῦσκιν λέγει, ὅ,τι βλέπει, οὔτε ὅπως βλέπει, ἀλλὰ σμιλεῖ ὅ,τι αἰσθάνεται καὶ ὅπως τὸ αἰσθάνεται. Τὸ ἀγαλμὰ του θὰ παραστήσῃ ὅ,τι εὐγενὲς ὑπάρχει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὅ,τι ὥραϊον εἰς τὸν βίον αὐτῆς. Δι' αὐτὸ ὁ τεχνίτης ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του γυμνὸν τὸ σῶμα, ἐμβαθύνει εἰς αὐτὸ καὶ προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν ἐσωτερικὴν του ζωὴν, νὰ διακρίνῃ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὸ ἐλάττωμα, διὰ τὸν τόνον ἀμφοτέρων καὶ ἀποτυπώνει τὰς ἀφανεῖς, δυνάμεις, καὶ βλέψεις τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐξαρθῇ εἰς τὸν αἰώνιον νόμον τῆς τελειοποιήσεως. Ἐδῶ κεῖται ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Πραξιτέλου, καὶ τοῦ Φειδίου. Ἀλλ' εἰς τὰς βλέψεις αὐ-

τὰς τὸ ἔνδυμα δὲν ἔχει χώρον. Εἶνε δεσμός καὶ κώλυμα βαρὺ εἰς τὴν πλαστογραφὴν φαντασίαν. Καὶ ἡ Γλυπτικὴ θέλει τὰ σώματα γυμνά.

Ἐνδύσατε τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου καὶ θὰ χαθώσι διὰ τὰ κάλλη. Ἡ θεὰ τότε αὐτὴ τοῦ μουσείου τοῦ Λουβρου, θὰ γίνῃ κούκλα εἰς τὸ Λουβρον τῶς νεωτερισμῶν. Ἐνδύσατε τὸν Λαοκόοντα τοῦ μουσείου τοῦ Βατικανού καὶ εἰπέτε μοι πῶς θὰ ἀσπαίρῃ ἀναστενάζον τὸ στήθος τοῦ λαρώς καὶ πῶς θὰ ὁμιλήσῃ τὴν ὀδύνην ὃ συσπασθεὶς δάκτυλος τοῦ ποδός του; Μόνον γυμνός, εἶπεν ὁ Δέσπας, μόνον γυμνός ὁ Λαοκόων ἐμπνέει τὰς ὀδύνας καὶ ὁμιλεῖ τὴν σπαρακτικὴν ἰαχὴν τῶν ἀλγυδόνων. Καὶ κατὰ τὸ θαυμασίον τοῦτο πρῶτον οὗ Ἰταλός, Guido Reni, ἐξωγράφῃς τὴν ὑπέροχον ἐκείνην ὀδύνην εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖαν ἐπέγραψε Ecce homo!

Ἀλλὰ θεὰ νὰ φθάσῃ ἡ Γλυπτικὴ εἰς τὸ στάδιον τοῦ γυμνοῦ εἴτε ὁλόκληρον ἐξέλιξιν τελειοποιήσῃ. Ἡ Νίκη τοῦ Παιονίου δὲν εἶχε πτερυγίστην ἀκόμῃ εἰς τὰ ἀφάρστα δώματα τῆς τέχνης. Τὰ Ἀλγυνηκὰ τοῦ Μονάχου ἀποτελοῦν μεταβατικὸν στάδιον καὶ ὁ τεχνίτης ὀλιγοτέρον φανατικὸς ζητεῖ νὰ ἐνσαρκώσῃ πάθος εἰς τὸ μάρμαρον καὶ παραβλέπει τὸ δόγμα, θραυεὶ τὴν παράδοσιν. Τότε ἀνοίγει τὸ στήθος, πίπτει ὁ ζώστηρ καὶ ἡ φύσις γυμνὴ ὅλη ὁμιλεῖ. Τὰ ἐργαστήρια τῆς Ρόδου καὶ τῆς Σικυῶνος οὕτως ἀργότερα ἐφθασαν εἰς τὸ τέλειον. Καὶ ἀπηθανατίσθησαν ὁ Λυσίππος, ὁ Πραξιτέλης καὶ ὁ μέγας Φειδίας. Ἐνδυμα λοιπὸν εἰς τὴν Γλυπτικὴν δὲν ὑπάρχει.

IV.

Ἡ Ζωγραφικὴ ὅμως ἐντελὴς διαφέρει. Ἡ τέχνη αὐτὴ ἔχει χρώμα καὶ σκιάν, τὰ ὅποια παραδειγματίζει ἡ φύσις. Ἐχει προοπτικὴν καὶ ἔχει διὰ τὰ πρόσωπά της πλούσιον πλαισίον. Δι' αὐτὸ ἄπειρος ποικιλία φωτός, χρώματος καὶ ἀπύμενον παρουσιάζεται εἰς χεῖρας της. Ἐδῶ τὸ ἔνδυμα δὲν ἀφαίρει προσθέτει. Τὸ ὁφθαλμὸν ἔχει χρωματισμὸν καὶ ἔχει τὰς πτυχάς του. Ὁ χρωματισμὸς πρὸ πάντων ἔχει ἰδιαιτέραν ποιήσιν.

Ὁ Χρυστός, ἀνιστάμενος ἐκ τοῦ μνημείου φέρεται κατὰ τὸν χρωστήρα τοῦ Ραφαήλ ὁλόλευκον πέπλον, φανταστικὸν εἰς τοὺς ριψιμοὺς τοῦ ἀνέμου, γεμάτων ἀπὸ νεφελῶν καὶ ἀπὸ ποιήτων καὶ ἀπὸ ιδεῶδες! Εἶναι τὸ αἰθέριον κάλλος τοῦ λευκοῦ. Ὡσαύτως εἰς τὴν «Ἀποκαθάρσει» τοῦ Ρέμπραντ μέσα εἰς τὰ βαρέα καὶ σκοτεινὰ ὑφάσματα τῆς εἰκόνης πόσῃν δυνάμει συγκινεῖται ὁ τεχνίτης καὶ πόσον μυστήριον ἐγκλείει εἰς τὸ λευκὸν χρώμα τῆς συνδόξης τοῦ περιβάλλει τὴν ὄψιν τοῦ Θεανθρώπου! Τὰ ἄλλα χρώματα ἔχουσι δυσχερεστέραν πλοκήν καὶ μεγαλοφανεστέραν ἁρμονίαν. Κάθε χρώμα ἔχει τὴν ἐντύπωσίν του καὶ κάθε πτυχὴ τὸ μυστήριόν της. Οἱ συνδυασμοὶ τῶν χρωμάτων καὶ ἡ ἁρμονία ἐνρίσκονται εἰς ἀείρους συλλήψεις. Ἀκόμῃ αὐτὸ ὁλόμονον τὸ ἴδιον χρώμα τονούμενον καὶ ἀναλυόμενον δίνονται νὰ παραστήσῃ πλείστους συνδυασμούς καὶ πλείστας ἁρμονίας. Ἐάν δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐξώρισαν τὸ ἔνδυμα ἀπὸ τὴν Γλυπτικὴν, ἐν τούτοις εἰς τὴν ζωγραφικὴν κατέστησαν αὐτὸ κύριον θέμα εἰς τὸν χρωματισμὸν καὶ τὰς πτυχώσεις του. Αἱ εἰκόνας τοῦ Ζεῦσιδος καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ βεβαίως ἦσαν μεγίστης ἀξίας, ὅταν αὐτὸς ὁ Καίσαρ ἐπλήρωνε διὰ τὴν Μήδειαν καὶ διὰ τὸν Αἰνάντα τοῦ Τιμομάχου ἥμισυ ἑκατομμύριον φράγκων.

Ὅστις εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ παρευρεθῇ ἐν Παρισίοις εἰς τὸ μάθημα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ingres, ὁμιλοῦντος περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐνδύματος καὶ ἔβλεπε τὰς θαυμασίας πτυχώσεις καὶ τεχνικωτάτας περιπτώσεις τοῦ λευκοῦ ὑφάσματος, τὰς ὁποίας ἐλάμβανε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ, θὰ ἀπεθαύμαζεν ἀκόμῃ μίαν φοράν τὸ ἑλληνικὸν βλέμμα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀντίληψιν τῆς ἁρμονίας. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὸ μάθημα τοῦτο συρροῦν ὅλοι οἱ μεγάλοι καλλιτέχναι τῆς σμύλης τοῦ χρωστήρος, καὶ τοῦ θεάτρον, ἵνα διδαχθῶσιν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα.

V.

Τὸ ἔνδυμα ἀκολουθεῖ ἐλευθέρως τὰς ὥραια, τέχνας, μόνον εἰς τὸ θεάτρον. Ὁ ἠθοποιὸς μελετᾷ ἐπιμελῶς

τὸ ἔνδυμα καὶ ἐξασκῆται εἰς τὴν χρῆσιν του. Πρὶν ἀγοίσῃ εἰς τὴν σκηνὴν τὸ στόμα τοῦ καλλιτέχνου προεῖται νὰ ὁμιλήσῃ τὸ ἔνδυμα. Καὶ ἡ σκηνογραφία, ὁ ἡλεκτρικὸς προβολεὺς καὶ ἡ χρωμάτωσις ἀνάγονται εἰς μεγάλην τέχνην τοῦ θεάτρον.

Θὰ ἀσχοληθῶμεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ θεάτρον, διότι αὐτὸ ἀποτυπώνει ἐλευθέρως τὰς τεχνικάς ἀρχάς τῆς ἐνδυμασίας. Ἐνθυμηθῆτε τὸν Ἀμλέτον, ὅταν φρουρῇ εἰς τὰ τεῖχη καὶ ὅταν βλέπῃ τὸ φάσμα τοῦ δολοφονηθέντος πατρὸς του. Ὁ διάσημος ἠθοποιὸς Ibsen διὰ τὰ παραστήσῃ τὸν δεισιδαίμονα φόβον συμπύπτει θαυμασίως καὶ ἀναπτύσσει τὸν στρατιωτικὸν τοῦ μανδύαν ὅταν ἐρωτᾷ τὸ φάσμα.

*Μακάριον εἶσαι πνεῦμα, εἴτε κολασμένο
πρὸς οὐράνιες φέρεται, εἴτε φλόγες Ἄδου.*

*Ἄ! δός μου ἀπόκρισιν, στήν ἀγνοίαν μὴ μ' ἀφήσῃς
νὰ πνίγωμαι ἄλλ' εἰπὲ διατὶ τ' ἁγιασμένα
κόσκαλά σου, ὅπου τάχα νεκροσυνηρόση
τὰ σάββατά των ἔσπασαν;*

(Μεταφρ. Πολυλά)

Νομίζετε ὅτι τὰ λόγια ταῦτα δὲν λαλεῖ καὶ ὁ μανδύας μὲ τὰς κινήσεις του ὅταν ἐρμηνεύῃ ὁ Bossi εἴτε ὁ Νοβέλι; Προχωρήσατε τώρα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς σαιεπηρείου τραγωδίας καὶ φαντασθεὶς τὸν Ἀμλέτον πεπεισμένον περὶ τῆς δολοφονίας καὶ ἐκδικησμένου τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος τοῦ πατρὸς του. Ὡς δὲν χωρεῖ πλέον ὁ μανδύας, ὅταν εὐρίσκῃ τὴν δολοφόνον μητέρα τὴν! Καὶ ὁ ἠθοποιὸς πίπτει τὰ ὄπλα, ἀποβάλλει τὸν μανδύαν, ἀλλ' ἐνῶ νομίζετε ὅτι εἶνε τέκνον τῆς ἐστίας, ἐκεῖνος εἶνε ἀγχοῖον τέκνον ζητοῦν ἐκδίκησιν.

*Τὰ χέρια σου μὴ ξίφης σὴν, αὐτοῦ καὶ καθὼς
ἐγὼ θὰ στέλω τὴν καρδίαν σου. Θὰ τὸ κάρω,
ἂν ἦνς ζῶνι τρυφή καὶ ἐάν συνήθαι
κατηραμένη δὲν τὴν ἔχη ἀποχαλκώσῃ.*

Πῶς τώρα νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ ἐνδυθῇ ἡ σύζυγος γοττόν, βασίλισσα; Νομίζετε πτωχικά καὶ ἀπλοῦστατα; Τουναντίον. Ἐκείνη παρουσιάζεται πλουσιώτατα ἐνδεδυμένη, με βαρέα ἐνδύματα βασιλικὰ ὅσων εἰς αὐτὰ μόνον νὰ συνεκέντρωνε ὅλον τὸν ἔρωτα καὶ ὅλα, τὰς φροντίδας της. Ἀλλ' ἡ συνείδησις ἐλεγχόμενη ζωγραφίζει ἐλεεινὰ τὸ πρόσωπον της. Κανὼν βασιλικὸν στολίδι, νομίζεις, ὅτι δὲν στέκει εἰς τὴν θέσιν του. Ὅτι φρεῖ εἶνε παρατυπωμένον. Ἡ ἀντιθεσις παράγεται ἀκόμῃ μεγάλη καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ τὴν στολίζει προβάλλει ὥσαν νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴν ἀνάσιν ἐκείνην βασίλισσαν. Με τὰ λόγια της ἀμύχαν τὰ φορέματα.

*Ἀμλέτε, ὦ πάθος! Μέσα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου
στέφεις τὰ μάτια μου καὶ αὐτοῦ μαυρόδα βλεπῶ
ποῦ δὲν ξεβάφουν..*

Καὶ ὅμως, αὐτὸς ὁ στρατιωτικὸς μανδύας, ὅταν ἄλλαχθ' ὁ καλλιτεχνικὸς ἀναδιπλώνεται τί περιτάθειαν δὲν ἐκφράζει! Φαντασθῆτε τὸν Ὁθέλλον πόσον γλυκὰ καὶ ὥραία ἀναδιπλῶνει τὴν γλαμύδα του καὶ σκεπάζει μὲ αὐτὴν τὴν Δυσδαίμονα. Εἶνε ἡ ἐκφρασις τοῦ γλυκυτάτου ἔρωτος, ἐνὸς στρατιώτου.

(Ἐπεται τὸ τέλος).

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ



ΓΝΩΜΑΙ

Τέχνη εἶνε τεμάχιον φύσεως, διὰ τὸ ὅποιον ὁ τεχνίτης ἔδωκε τὴν ψυχὴν του.

* Οἱ «ὑπερνεωτερισταὶ» καλλιργοὺν ἓνα ὕψος, τὸ ὅποιον βεβαίως εἶνε ἐπιστήμη, ἀλλ' ὅχι τέχνη πλέον.

* Ὁ ποιητὴς ψάλλει τὸ ὅτι ἐξῆσεν, ὁ φιλόλογος τὸ ἐλεγκτόν.

* Ἄν θέλῃς νὰ πῆς κατὰ μυστικὸν εἰς ἓνα ψεύτην, τότε πές του ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Ἀσφαλῶς δὲν θὰ σε πιστεύσῃ.